

Pakiet ustaw reformujących naukę - projekt

2 grudnia 2008 r. - na posiedzeniu rządu ministrowie przyjęli przygotowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego pakiet ustaw reformujących system badań naukowych. Reforma to priorytet rządu, czego dowodem jest zdecydowany wzrost nakładów na naukę w projekcie przyszłorocznego budżetu - o prawie 1,4 mld zł, czyli o 29% (zaplanowana kwota w projekcie - 5 mld 600 mln zł). Rząd stawia na badania i rozwój, tak aby polska gospodarka mogła konkurować z najbardziej rozwiniętymi rynkami na świecie.

Pakiet 5 ustaw - *Budujemy na wiedzy - reforma nauki dla rozwoju Polski* - obejmuje ustawy o zasadach finansowania nauki, Polskiej Akademii Nauk, Instytutach Badawczych, Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowym Centrum Nauki.

Sprawiedliwe i efektywne finansowanie

Projekt ustawy o zasadach finansowania nauki wprowadza model, w którym pieniądze przeznaczone na badania będą sukcesywnie wzrastać, a sposób ich wydawania będzie uzależniony od osiągnięć badawczych.

Nowy sposób finansowania odpowiada standardom światowym, w których badania opłacane są z kilku źródeł, w tym z Narodowego Centrum Nauki, będącego instytucją niezależną merytorycznie od decyzji politycznych, czy Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, prowadzącego konkursy dla nauk aplikacyjnych. Proponowane regulacje gwarantującą przekazywanie do tych instytucji corocznie większej części pieniędzy, tak aby do 2015 r. osiągnąć poziom 50 proc. nakładów z budżetu nauki, przeznaczanych na konkretne projekty realizowane w drodze konkursów.

Projekt zakłada także powołanie nowego ciała opiniodawczego przy ministrze nauki - Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych. Komitet będzie oceniać jednostki naukowe według standardów i zasad oceny uznanych na świecie. Pozwoli to na rzeczywiste powiązanie wysokości finansowania z jakością prowadzonych prac badawczych. W wyniku oceny, jednostki naukowe będą klasyfikowane do jednej z trzech kategorii: A - poziom wiodący w skali kraju, B - poziom akceptowalny z rekomendacją wzmocnienia działalności naukowej oraz C - poziom niezadowolający.

Dotychczasowa dotacja statutowa dla jednostek naukowych zostanie zastąpiona dotacją bazową na utrzymanie potencjału badawczego, a najsłabsze ośrodki (otrzymujące ocenę C), nie otrzymają środków z dotacji. Tylko takie radykalne kroki pozwolą na osiągnięcie wysokiej jakości badań.

Badania na potrzeby gospodarki

Projekt ustawy o instytucjach badawczych zakłada, że dotychczasowe jednostki badawczo-rozwojowe zostaną przekształcone w instytuty badawcze, podlegające ścisłym zasadom kontroli oraz systematycznemu audytowi. Podstawowym zadaniem instytutów będzie realizowanie badań i prac rozwojowych na potrzeby gospodarki. Do ich zadań należeć będzie także transfer technologii i przystosowywanie wyników do oczekiwań przemysłu.

W pierwszej kolejności przekształcone zostaną tylko najlepiej działające instytuty. Pozostałe będą podlegały ocenie. Jednostki osiągające najsłabsze wyniki będą zamknięte lub reorganizowane. Zaproponowane przepisy przewidują jasne powiązanie wysokości finansowania z osiągnięciem celów statutowych (badań).

Kolejną propozycją to ustawa o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, która wprowadza zmiany w przepisach o NCBiR. Centrum zostało powołane do realizacji polityki państwa w zakresie finansowania badań stosowanych, mających strategiczne znaczenie dla rozwoju Polski i jej bezpieczeństwa. Ustawa wyposaża Centrum w skuteczne narzędzia realizacji tych zadań.

Zasadą działania Centrum ma być pełna transparentność podejmowanych na zasadach konkursowych decyzji finansowych. Centrum będzie służyło jako katalizator zmian w obszarze współpracy nauki i przemysłu. Chodzi o udział przedsiębiorców, zarówno w ogłaszanych konkursach, jak i w finansowaniu niektórych zadań Centrum, który obecnie jest zdecydowanie za niski w porównaniu z krajami najwyżej rozwiniętymi.

Wsparcie dla początkujących i uzdolnionych naukowców

Czwarta ustawa - o Narodowym Centrum Nauki, odpowiada na wieloletnie zapotrzebowanie polskiego środowiska naukowego na stworzenie niezależnej od polityków instytucji zarządzanej przez naukowców, a finansowanej ze środków publicznych i przyznającej granty badawcze we wszystkich obszarach nauki z zachowaniem zasad konkursowych. Rozwiązanie takie stosowane jest na całym świecie i zapewnia podwyższenie jakości prac naukowych oraz sprzyja przejrzystości przyznawania środków finansowych.

Narodowe Centrum Nauki, w odróżnieniu od Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, będzie udzielać finansowania na badania podstawowe. Ważnym elementem działania NCN będzie zagwarantowanie przejrzystych zasad przyznawania pieniędzy w drodze konkursów oraz zwrócenie uwagi na młodych naukowców, mających trudności z uzyskaniem samodzielności badawczej, ze względu na brak dostępu do środków finansowych. NCN będzie zobowiązane do przeznaczania min. 15 proc. wszystkich grantów na badania prowadzone przez początkujących naukowców.

Zmiany w Polskiej Akademii Nauk

Ostatnia ustawa dotyczy funkcjonowania PAN. W wyniku wprowadzanych zmian PAN, stanie się prekursorem zmian jakościowych w polskiej nauce. Będąc korporacją prowadzącą wiele instytutów naukowych, jako pierwsza będzie realizowała zasady rzetelności i najwyższej jakości prowadzonych badań.

Zaproponowane zmiany, w tym audyt i ewaluacja jednostek badawczych, powinny doprowadzić do szybkiej poprawy zasad działania i finansowania instytutów. Nowe rozwiązania pomogą także wpłynąć na odmłodzenie korporacji oraz zagwarantowanie w badaniach udziału osób o największych osiągnięciach i najwyższym międzynarodowym prestiżu. Projekt ustawy wprowadza ponadto uproszczenie struktury korporacyjnej PAN. Proponuje także ramy prawne do konsolidacji i integracji jednostek naukowych Akademii z innymi instytucjami systemu nauki w Polsce.

Wszystkie projekty poddane były szerokim konsultacjom społecznym i środowiskowym.

źródło: Newsletter MNiSW

http://www.nauka.gov.pl/mn/index.jsp?place=Lead09&news_cat_id=13&news_id=7434&layout=6&page=text